

Chądzyński, Sergiusz / Mielczarski, Cyprian

Seminarium Zakładu Badań Kopernikańskich

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 26/3-4, 733-734

1981

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

INSTYTUT HISTORII NAUKI, OŚWIATY I TECHNIKI

ZEBRANIE ZAKŁADU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

19 II 1981 r. odbyło się zebranie na którym dr Janina Rosicka przedstawiła referat pt. *Kwestia własności w świadomości społecznej w latach 1795—1830*. Referat stanowił fragment zamierzonej przez autorkę pracy, poświęconej funkcjonowaniu w świadomości społeczeństwa polskiego (w okresie przechodzenia od feudalizmu do kapitalizmu w latach 1764—1864) typowych sposobów rozumowania i zespołów wartości związanych z pojęciem własności. Referentka w szczególności pokazała, w jaki sposób w świadomości potocznej przełamwały się teorie naukowe dotyczące problematyki własności. Referat wzbudził duże zainteresowanie, ale spotkał się z licznymi wątpliwościami i zastrzeżeniami. Dyskusja, w której wzięli udział dr Franciszek Bronowski, doc. Zbigniew Wójcik, doc. Czesław Majorek, prof. Józef Miąso, doc. Irena Stasiewicz-Jasiukowa i dr Jan Kozłowski, skupiła się przede wszystkim na sprawie ustalenia zakresu i zasięgu tematycznego pracy. Zebrani zastanawiali się m.in., jaki autorka powinna ustalić zasięg tematyczny swoich badań (czy uwzględnić ogólną problematykę własności, czy tylko własności chłopskiej) i jak objąć zakres chronologiczny (lata 1764—1864, czy 1795—1830) i terytorialny (zabór rosyjski czy wszystkie ziemie byłej Rzeczypospolitej). Chociaż wiele uwag i zastrzeżeń — zgłoszonych w trakcie dyskusji — było pożytecznych dla autorki, nie można jednak oprzeć się wrażeniu, że zebrani historycy (wśród których zabrakło historyków ekonomii i socjologii) ulegli nadmiernej pedanterii charakterystycznej dla swojego zawodu, w rezultacie czego nie dostrzegli nowatorstwa i szerokości spojrzenia, zaprezentowanych w referacie.

Jan Kozłowski
(Warszawa)

SEMINARIUM ZAKŁADU BADAŃ KOPERNIKAŃSKICH

29 I 1981 r. mgr Cyprian Mielczarski wygłosił referat *Podręcznik Walentego Ecka „De arte versificandi” na tle humanistycznej teorii metryki łacińskiej*. W części wprowadzającej referent przedstawił autora, omówił główne zasady metryki humanistycznej i scharakteryzował tradycję nauczania poetyki w Krakowie w okresie przełomu humanistycznego (od końca XV do lat dwudziestych XVI w.). Zasadniczą część referatu stanowiła charakterystyka genezy, wydań, źródeł, poziomu, zakresu i głównych tendencji podręcznika. Jako materiał porównawczy posłużyły ówczesne podręczniki sztuki wierszowania. Na zakończenie referent krótko omówił rękopiśmienne glosy pozostawione na kartach zachowanych egzemplarzy podręcznika. Walenty Eck (1494—1556), z pochodzenia Szwajcar, związany był z krakowskim środowiskiem

humanistycznym pierwszej połowy XVI w. Tu studiował na Uniwersytecie Krakowskim (1511—1513), wydawał dzieła pisarzy starożytnych i chrześcijańskich oraz drukował liczne poetyckie i prozatorskie plody swego pióra (poezja okolicznościowa i religijna, moralizatorskie dialogi wzorowane na ezramiańskich Colloquiach). Zasłynął jednak nie tyle jako wybitny poeta, ile jako nauczyciel sztuki wierszowania, którą wykładał nieoficjalnie w Bursie Niemieckiej w latach 1514—1515. Owocem tych wykładów jest właśnie jego podręcznik *O sztuce wierszowania*, który zdobył sobie, jak można przypuszczać z trzech wydań, znaczną popularność. Działalność Ecka na tym polu jest ukoronowaniem tradycji nauczania poetyki humanistycznej, zapoczątkowanej w Krakowie przez K. Celtesa (w latach 1488—1491). Kraków stał się od końca XV w. jednym z pierwszych w tej części Europy ośrodków nauczania sztuki poetyckiej w nowym duchu. Podręcznik Ecka jest reprezentatywnym świadectwem najnowszych teorii i metod panujących w nauczaniu sztuki wierszowania. Referent skłania się do wysokiej oceny wartości dydaktycznej dziełka na tle ówczesnych europejskich podręczników tego rodzaju.

W dyskusji doc. T. Bieńkowski wyraził opinię, że referent wyczerpał jedynie problematykę filologiczną podręcznika, niedostatecznie ujmując jego program dydaktyczny oraz ideologiczny. Zwrócił także uwagę, że w referacie brak analizy treści przykładów poetyckich zawartych w podręczniku. W odpowiedzi referent stwierdził, że nowoczesny program dydaktyczny oraz humanistyczną ideologię podręcznika starał się ukazać poprzez filologiczną analizę teorii metrycznej zawartej w podręczniku (na tle tradycji średniowiecznej i humanistycznej). Dr A. Słomczyńska poruszyła znaczenie badań nad metryką renesansową, zagadnienia egzemplifikacji i wartości dydaktycznej podręcznika oraz kwestię stosunku teorii do praktyki poetyckiej tego okresu. Dr G. Rosińska nawiązała do zagadnienia związku między nauczaniem gramatyki i etyki w Średniowieczu. Zainteresowała się także problematyką nieoficjalnych wykładów uniwersyteckich w XV i na początku XVI w. oraz zwróciła uwagę na trudności w datowaniu upadku średniowiecznej tradycji gramatycznej. Dr J. Burchardt podjął zagadnienie pojawiania się gramatyki spekulatywnej w średniowieczu, nawiązując do roli jaką odegrało w tym przełomie powstanie uniwersytetów oraz rozprzestrzenianie się nauki Arystotelesa (wpływ logiki arystotelesowskiej na spekulacje gramatyczne i związek między rozprzestrzenianiem się znajomości *Etyki nikomachejskiej*, a rozluźnieniem więzi między nauczaniem gramatyki i etyki). Mgr B. Chmielowska poruszyła sprawę ustalenia okresu popularności podręczników gramatycznych Donata i Aleksandra de Villa Dei. Prof. P. Czartoryski — nawiązując do wypowiedzi dr G. Rosińskiej i dr J. Burchardta — prosił o określenie czasu, w którym nauczanie etyki oderwało się od gramatyki połączonej z lekturą autorów starożytnych. W odpowiedzi referent stwierdził, iż był to powolny proces, który rozpoczął się około XII w. Prawdopodobnie jednak nigdy nie dokonał się całkowicie (np. krakowskie rękopisy z XIV i XV w. z dziełami poetów starożytnych zawierają komentarze o nastawieniu moralistycznym).

Sergiusz Chądzyński, Cyprian Mielczarski
(Warszawa)

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII NAUK RÖLNICZYCH

3 XII 1980 r. odbyło się w Krakowie zebranie, w którego części organizacyjnej przewodniczący — doc. S. Brzozowski — poinformował zebranych o założeniach pracy Zespołu w pięcioletce 1981—1985, o wynikach prac historyków wsi okresu staropolskiego (prezentowanych na posiedzeniu Komisji Dziejów Wsi i Rolnictwa przy Wydziale I PAN), mających istotne znaczenie dla historyków nauk rolniczych i o będących w druku lub przygotowanych pracach członków Zespołu.

W części naukowej zebrania wygłoszono 2 referaty. Dr Jan Hanik przedstawił *Tematykę rolniczą w pracach Stanisława Bonifacego Jundzilla*. Referat szczegółowo przeanalizował